

Találkozás a múlttal

Bori Imre

ÉROSZ ÉS ÁMOR, MAGYAR HELIKON KÖNYVKIADÓ, BUDAPEST, 1957.

„Művészetük varázsa a mi szemünkben nem mond ellent annak a fejletlen társadalmi foknak, amelyből sarjadt.” Marxnak ez a görög művészet ma is élő és ható varázsával kapcsolatos megjegyzése és a még hozzáfűzött gondolat, hogy a görögök művészetében éppen az a probléma, hogy miért élnek és hatnak még ma is, önkéntelenül felvetődik a szerelmi költészet e gyűjteményével kapcsolatban is. Nem feladatunk most ennek az esztétikusok számára még ma is fogas kérdésnek akárcsak érintése is, de az alább következő megjegyzések, ha rendszertelenül és csak egy tárgykörrel kapcsolatban is, felvillanthatják a görög, azután pedig a római irodalom egyes részletjelenségeit.

Annáj szükségesebbnek érzem ezt, mert ma már az olvasók nagy átlaga nem azzal a szemmel olvassa ezeket a több mint kétezer éves szövegeket, mint akárcsak az ötven év előtti ifjúság is olvasta. Az antik irodalom remekei immár egy más gondolatrendszer világába csúsztak át és ezzel együtt idegenekké váltak. Isko-

lánkban nem tanulnak részletesebben az irodalomnak erről a koráról, a mai olvasó érthetetlenül áll a mitológiai nevek és utalások zűrzavarában, a görög istenek és a görög élet szövevényében. Sőt idegenkedés is tapasztalható minden régivel szemben. A mai olvasó mintha igyekezne elfelejteni az emberiség gyönyörű gyermekkorát.

Talán a görög irodalom egyetlen műfajában sem nyilatkozik meg annyi nyíltsággal, annyi kendőzetlenséggel az élet, mint ezekben a szerelmes versekben. Talán itt kellene megtalálnia a mai olvasónak is az érintkezési pontot múltunkkal, itt találkozhat a szerelem örök témájának első, még ma is felülmúlhatatlan megfogalmazásával. Egyszóval az Érosz és Ámor című gyűjtemény lehet az a pont, éppen jellegénél fogva, ahol a jelen embere a múlt nagy értékeivel találkozhat. Mondanunk sem kell: fölöttébb szükségesnek és hasznosnak tartjuk ezt a találkozást.

A könyv bevezető helyett, Plátonnak egyik írásából közöl részleteket. Íme egy gondolata: „Mert a szerelem valamennyi isten között a legigazibb barátja az embernek, segítőtársa és orvosa olyan bajban, amelyből kigyógyulni a legnagyobb boldogság lenne az emberi nemnek. Megpróbálok hát,

hogy beavassalak benneteket hatalmának misztériumába; ti aztán tanítómesterei lesztek a többieknek.” Vagy; „a szerelem a teljesség vágya és keresése.” Pláton nagyszerűen meglátta a görög szerelmi költészet alapjellegzetességét. Ha valami jellemző erre, akkor éppen ez a keresés és a teljesség utáni vágy. Nem ez csendül ki már Homérosz eposzainak szerelmi részleteiből, a tilosban játszó Zeusz és patvarkodó felesége, a szerelmes istenek egymással és földiekkel való viszonyainak leírásából? De mégis a líra hallatja leginkább a szerelemnek ezt az alaphangját.

*Elni mit ér arany Aphrodite
[nélkül s mi lehet szép?
Haljak meg, ha nekem gondot
[okozni se tud
Már édes szerelem nyoszolyá-
[ján titkos ajándék.
(Mimnermos)*

Sappho dalaiból pedig perzselően árad:

*Édesanyám! nem perdül a
[rokka, olyan
Szakadós ma a szál, —
Vágy nehezül rám;
Mert a sudár, szép Aphrodite
[letepert!*

*Szerető, szerető
Kell ma nekem már!*

A költők „Érosz sötét pillája” tekintetében élnek. És milyen szépen zeng a panaszuk. Anakreon, Ibykos, a tragédiaíró Euripides, Kallimakhosz, stb. a legszebb szavakat találták meg a vágyhoz beszélve. És végül Muszaiosz Héro és Leander tragikus

szerelmének elmesélésével, zárul ez a költészet.

A római költészet még talán fokozza a vágyak beteljesülésére való sóvárgását.

— *Elpanaszolnám szívem kín-
[ját? Pmaphilla, gyakran,
Kérni szeretnélek, s nem jön
[a számra szó.*

énekli egy római költő már i. e. a II. században. És ezt variálják tovább a többiek, mind a maguk egyéni módján esdekelve Lesbiához, Cynthiához, Lydiához. A kedvesen udvarló és trubadúrosan kecses Catullus a nagyon fájó Propertius és a fölényes és oktató Ovidius költeményei gyöngyszemek ebben a könyvben. Azután sok, ismeretlen és névtelen költő kap hangot és talán első fordítót is ebben a kötetben. Egy nagy irodalom heves szerelmi kitörései és hétköznapi szerelmi élete villan fel hol epekedőn, hol csípős gúnyba mártva, szerelmesek arcképét ecsetelve.

Teljes élvezésükhöz természetesen szükséges figyelembe venni, hogy ezek más, teljesen elütő szellemi, erkölcsi és társadalmi ég alatt keletkeztek. A szerelemről ezekben egy más felfogás beszél. Az álszemérmes olvasó talán megbotránkozik az érzések és vágyak kendőzetlenségén, de aki átadja magát a verseknek, azt sodorják az ember megnyilatkozó örök vágyai és a művészi szó hatalma.

Teljesebbé teszi a kötetet, hogy a magyar műfordító irodalom képviselőinek színe-java a tolmácsa e szép kötetbe gyűjtött szövegeknek.